

DAMUNT

DAMUNT

REVISTA D'INFORMACIÓ LOCAL

SANT JOAN - FEBRER -1.993 - Num. 21.

C O N T I N G U T

D A M U N T D A M U N T
REVISTA D'INFORMACIÓ LOCAL
SANT JOAN (MALLORCA)

Febrer 1.993.- Núm. 21

Depòsit Legal PM-673-1991

Domicili:

Major, 68
07240- Sant Joan (Mallorca)
Tel. 52 61 83

Director:

Director:

Miquel Florit Huguet

Redactors-Col.laboradors:

Antoni Amengual Barceló
Antònia Amengual Salvà
Margalida Bauzà Bover
Cati Gayà Morlà
Gabriel Company Gayà
Josep Estelrich Costa
Carles Costa i Salom
Catalina Jaume Ginard
Joan Jaume Nigorra
Gabriel Monserrat Monserrat
Catalina Lluïsa Gayà Bauzà
Maria Jaume Jaume
Catalina Munar Caimari
Magdalena Jaume Nigorra

IMPRÈS A:

AApóstol y Civilizador
Petra (Mallorca)

Tirada: 400 exemplars

Subscripcions: Miquel Florit Huguet

Lloc de venda: Ca Na Blanc

SALUTACIÓ, per Miquel Florit Huguet,
pàg. 3

NOTÍCIES LOCALS, per L'Equip de Redacció
pàg. 4, 5, 6 i 7

POEMES GLOSES I GLOSADORS, per Gabriel
Company, Gabriel Monserrat, Catalina
Jaume i Josep Mª Llompart de la Panya
pàg. 8, 9, 10 i 11

DEL TELECLUB AL CENTRE CULTURAL,
per Carles Costa i Salom, pàg. 12

BIOGRAFIA, per Maria Jaume Jaume
i Catalina Munar Caimari, pàg. 13

EL FOSSER QUE PENJÀ LES DUES FILLES,
per Miquel Florit Huguet,
pàg. 14, 15 i 23

LA MORT D'EN PAVANA, per Miquel Florit
Huguet, pàg. 16 i 17

LES CAPELLES DE L'ESGLÉSIA DE L'ESGLÉSIA
VELLA DE SANT JOAN, per Josep Estelrich
i Costa, pàg. 18, 19, 20 i 21

ALCÀSSER (DRAMATIC ESCENARI), per
Magdalena Jaume Nigorra, pàg. 22

RESPECTE A LA VIDA, Anònim, pàg.
22

RECORDANT ESDEVENIMENTS PASSATS ...
per Joan Jaume i Nigorra, pàg. 23

FOTOGRAFIES:

Teresa Fernandez Oliver (Coberta)
Magdalena Jaume Nigorra (Contracoberta)

N O T A :

Els escrits publicats expresen
unicament l'opinió dels seus autors,
els quals es fan responsables del
seu contingut

La Redacció no s'identifica necessa-
riament amb el contingut dels escrits.

SALUTACIÓ

Quasi tots els mesos en el moment any 1.993, han estat, desgraciadament, de seleccionar les notícies i textos molt abundosos en notícies i rumors, de la revista, ens veim obligats que han esclatat dins la nostra petita a aplicar l'autocensura i recordar-comunitat, tan aparentment conservadora. nos de la màxima "No parlaré malament de ningú i de tothom diré tot el bo que sé".

Recentment un periodista molt conegut en el àmbit de l'anomenada "premsa del cor" i de la "jet set", va fer unes declaracions, donant a entendre que ell valia i es cotitzava, per les coses que callava, en relació inversa a allò que publicava.

I no totes les notícies i rumors que han circulat pel poble són de les que podríem agrupar en l'epígraf "premsa del cor" i que afecten a la vida privada de les persones. Hi ha altres notícies i rumors, motius de conversa en les mini-tertúlies quotidianes, que res tenen que veure amb la vida privada i son simplement "succeïts".

El cas de D.D. dels qui la feim no és el mateix ni a quilòmetres de distància, però sí serveix per "justificar" (si així ho volem) tot el que callam i deixam de dir en una revista titulada d'informació local.

No és per una "estratègia comercial" (perdre algun subscriptor o augmentar el nombre de lectors) el que deixem de publicar algunes coses. És la convicció que d'altra manera sols podríem contribuir a espanyar la convivència, a desfer en lloc de fer poble.

I és que els mesos de gener i febrer d'aquest acabat de començar

Miquel Florit Huguet

DONANTS DE SANG

El passat dijous dia 4 de febrer la unitat mòbil de la Germandad de Donants de Sang de la Seguritat Social va estar a Sant Joan, en una de les seves periòdiques visites, essent 34 el nombre de donants santjoaners que contribuïren en la darrera extracció

CURS DE CUINA

Una vintena de senyores santjaneres han començat un curs de Cuina, que es dona tots els dilluns de 5'30 a 7 del vespre en el Col·legi de Son Juny.

El professor que imparteix el curs es Jaume Dam, del Restaurant Jacinto de Manacor, un bon professional, que també imparteix el mateix curs a altres municipis de la Mancomunitat del Pla.

CARRERS CAMES EN L'AIRE

Les síquies obertes en els carrers Llevant, Major, Consolació, etc. que han coincidit en les necessàries i desitjades pluges que ens han arribat durant les primeres setmanes de febrer, han contribuït a crear un malestar entre els veïns dels citats carrers, que han vist com les gavetes han estat obertes un dia i un altre i que la pols i terra es convertien en fang.

En molta més rapidesa han estat realitzades les obres d'instal·lació de la xerxa d'aigua potable realitzada per una altra empresa i a uns altres carrers.

GUERRA DEL PEIX

Durant aquest curt mes de Febrer les mestresses de casa santjoaneres en moltes ocasions han tingut l'oportunitat de comprar peix fresc a bon preu. I és que la lliure competència, dins un termes de moderació, fan espavillar el venedor i beneficien el consumidor.

Pareix esser que el peixeter montuïrer Miquel Canyelles té previst obrir durant el mes de Febrer, un lloc de venda de peix en la casa número 73 del Carrer Major (antiga carnessaria de Ca's Sabater), notícia que ens ha confirmat l'interessat.

Per altra banda la també venedora Margalida Mairata també pensa obrir un lloc de venda de peix en el Carrer Desert, número 3, notícia que també ens ha estat confirmada per la interessada.

TERCERA EDAT

L'Associació de la 3ª Edat, com anunciarem en el número del mes passat, el dia 21 de Febrer organitzà una sortida per assistir a la representació de l'obra de Xesc Forteza titulada "¿I vostè que hi fa aquí?".

Dins les activitats del proper mes de Marc hi ha programat una excursió amb visita als jardins de Sa Vall a Ses Salines i una altra visita a la fàbrica de formatges Grimalt.

El dinar es farà a la Residència de la Tercera Edat de Ses Salines.

Per altra banda, la Federació de la Tercera Edat de Balears ha estat aurtizada per expedir una tarjeta pels major de 60 anys, que tindrà validesa en tota la província de Balears.

Un dels beneficis que tendran els usuaris de dita targeta és que podran anar a qualsevol associació de la 3ª Edat i tenir les mateixes consideracions que els socis de la mateixa, com per exemple menjar, consumissions als bars, etc.

Per aconseguir l'expressada targeta els socis de la 3ª Edat, han de presentar una fotocòpia del Carnet d'Identitat (D.N.I.) en el local social. Mitjançant una crida es donarà a coneixer l'horari en que seran atesos.

NO HA ESTAT CONVOCAT EL CERTEAMEN**POÈTIC "VERGE DE CONSOLACIÓ"**

De sorprenent podem qualificar la notícia, que ens ha confirmat Carles Costa, President del Centre Cultural, que aquest any no es convoça el Certamen POètic "Verge de Consolació"

Sorprenent ja que aquest Certamen es venia celebrant des de 1.972, encara que no amb una nombrosa participació de poetes, sí amb una honrosa i digne participació, el que feia que l'any 1.972 arribàs a la XXI convocatòria, que no feia presagiar la seva interrupció per a l'any 1.993.

Sense que se'ns hagin confirmat les causes reals de la supresió, temporal o definitiva, del dit Certamen, no sabem si té o no raó una persona, quan particularment afirmà que "Ningú plorarà per la mort del certamen..."

SANT VALENTÍ

No va esser casual que els quintos i quintes nescuts l'any 1.933, celebrassin la "diada de germanor" el passat diumenge dia 14 de Febrer, festa de Sant Valentí.

Les quintes i quintos, la gran majoria acompanyats dels seus respectius formant un grup d'una quarentena, gaudiren d'unes hores d'entranyable camaraderia i d'un suculent dinar, que les mateixes quintes havien preparat Gràcies Jerònia, Antònia i Teresa i altres que ajudaren a organitzar aquesta "trobadà".

Fent honor a la festa de Sant Valentí, el quinto Miquel Nicolau (Parrec), obsequià les parelles amb un cossioll-rameller dels seus "viveros" i per iniciativa de Pedro Nigorra també reberen una fina ceràmica amb les dates commemoratives. Gràcies Miquel i Pedro.

NECROLÒGIQUES

El passat dia 4 de Febrer, morí d'una manera inesperada **Mateu Pocoví Juan (Teixidor)**.

Mateu Teixidor tenia 67 anys i havia sofert ara fa un any una delicada intervenció quirúrgica i durant les darreres setmanes havia tingut l'alegria de veure augmentat la llar de la seva única filla Catalina, amb el naixement d'una neta.

Mateu Teixidor, un home bondadós i de bon caràcter, estava considerat el millor boletaire o cercador d'escla-sangs del poble, essent un vertader "professiona" en aquesta afició.

Descansi en pau i rebin el nostre condol la seva esposa Francisca, la seva filla Catalina, el seu gendre Jaume i tota la família.

= = =

El passat dia 10 de Febrer, morí a la Residència Sanitària de Son Dureta **Esteva Bonet Ginard (de S'Almudaina)**.

Esteva de S'Almudaina tenia 62 anys.

Rebin el nostre condol els seus germans Antoni i Antònia i tota la família. Descansi en pau.

= = =

El passat dia 17 de febrer, d'una manera inesperada morí **Miquel Mayol Nicolau (de Son Font)**.

Miquel de Son Font tenia 49 anys i vivia amb la seva mare a la que cuidava.

Home de caracter amable, la seva dificultat en expressar-se no li llevaren mai el desig de comunicar-se amb els altres.

Descansi en pau en Miquel i rebin els seus el nostre condol.

VETLADA DE GLOSES

I CANÇONS

La nit del dissabte dia 6 de Febrer, a Vilafranca, en la llar de Gabriel Montserrat se celebrà una torrada seguida d'una vetlada de gloses i cançons, que reuní una quarantena de persones de distinta procedència (Vilafranca, Sant Joan, Felanitx, Sa Pobla, Llubí, Ciutat, etc), algunes de les quals no es coneixien entre sí, però al final a l'hora de la despedida tots ens sentíem amics, bons amics, i satisfets tots d'haver viscut una gran vetlada, d'haver recuperat aquesta Mallorca nostra, autèntica, avui tan desdibuixada

Gabriel Montserrat aquest felanitxer vilafranquer, marger i glosador, ens obrí la seva llar, el seu cor i ... el seu rebost i després del menjar i beure, on no faltà res, començaren les cançons i tonades de ximbomba, de Sant Antoni i de carnaval, cançons antigues i gloses improvisades, amb l'actuació d'un glosador "profesional", en Rafel Roig Maimó d'Es Carritxó (Felanitx), gloses que foren contestades en tot moment i "adequadament" p'En Joan Nigorra (Petrer) i per Guillem Bou (Cotonet), que en el glosar de picat foren incisos, sense faltar l'humor davant tot.

Dins el repertori de cançons i cantaires hem de destacar l'actuació de Gabriel Company (Forner Boveta), que en la seva ben modulada veu, cantà cançons antigues i noves, pròpies i d'altres, així com l'intervenció de les germanes pobleres, Magdalena i Miquela Caimari, que cantaren cançons i tonades camperoles, pròpies de tota Mallorca i algunes de la seva contrada, essent especialment emotiva, "posant pell de gallina", el sentiment amb que Miquela Caimari cantà la cançó de bresol "Mu mare ...".

No faltaren les cançons "verdes", plenes d'aquesta sana "verdor" mallorquina, cançons antigues, que parlen del sentir del poble, cançons moltes

de les quals no publicà, per motius ben evidents, el nostre Pare Rafel Ginard, i moltes que tampoc recullí Gabriel Gener Manila, en el seu Cançoner

La naturalitat, l'autenticitat, l'estil camperol de la Mallorca de segles, sense "arreglos", "no comercial", ens va fer gaudir i reviure la Mallorca de la nostra infància i que rares vegades, sols algunes vegades, ens fan reviure els nostres canta-autors professionals i famosos. La toanada de llaurar, de batre, de ses figues, de collir monjeta i altres, així com eren cantades a Sa Pobla, Sant Joan, Llubí, Vilafranca

Podem assegurar, sense cercar un elogi fàcil, que els santjoaners tingueren, juntament amb els altres, una bona, excel·lent participació, el forner Boveta cantant i fent gloses, Guillem Cotonet improvisant gloses i cantant acudits, Joan Petrer improvisant gloses i cantant amb molt bon estil les cançons pròpies de la ximbomba i Bartomeu Matas (Sabater) cantant en un estil molt personal. La presència de n'Andreu Maulí i la seva germana Catalina i altres familiars, així com en Joan i na Isabel de Son Fluxà, Na catalina Lluïsa que en tot moment acompanyà al seu marit, a un Joan Nigorra pletòric.

Una vetlada memorable, on a més de l'actuació dels santjoaners mencionats, també hi assistí la nostra col.laboradora Margalida Bauzà, assessora lingüística de glosadors i del que feim D.D.

Els també col.laboradors de D.D. Bàrbara Matas (Cartera) i Joan Matas (Ferrer Peremates) davant l'impossibilitat d'assistir, enviaren les seves col.laboracions.

No poguer assistir A. Amengual ni Catalina Jaume, també col.laboradors.

Gràcies Biel Montserrat i molts d'anys.

FLORISTERIA LA CAMELIA, UNA EMPRESA ARTESANA

Hem rebut el número 4 de la revista **Arteania Balear** corresponent al mes de Desembre 1.992 i entre les Empreses Artesanes, amb Document de Qualificació Artesanal hi figura amb el número 008 Floristeria La Camelia, de Maria Cerdà Pizà (esposa d'Antoni Cocou). Ens alegra el saber que una empresa iniciada a Sant Joan, estigui inclosa entre les 82 empreses balears amb Document de Qualificació Artesanal.

EL PERRUQUER FRANCESC NIGORRA, MESTRE**ARTESÀ**

Dins la relació de Mestres Artesans, que publica la revista abans esmentada, també hi està inclos el santjoaner Francesc Nigorra Gayà (Petrer).

No és la primera vegada que el nom del popular i dinàmic Xesc Nigorra surt als diaris i publicacions, però igualment ens alegra el saber que Xesc té el "reconeixement oficial" de la seva professionalitat, amb la qualificació de Mestre Artesà.

UN SANTJOANER A LA "MARCHA VERDE"

El santjoaner Miquel J. Company, juntament amb altres mallorquins, va prendre part a la "marcha verde" dels agricultors espanyols cap a la capital d'Espanya.

Els mallorquins s'uniren als altres agricultors d'altres comarques, en la partió de les províncies de València i Castelló.

Portaven els mallorquins un cofre amb terra de Mallorca.

Protestant tots per la Política Agrària Comunitaria (PAC) i l'actitut del Ministeri d'Agricultura.

PREMSA FORANA I EL CONSELLER DE CULTURA

Una treintena de publicacions estaren representades en la reunió que celebrà l'Associació de Premsa Forana de Mallorca, el passat dia 8 de febrer, en la seva seu del carrer Princesa del nostre poble. Reunió en la que va estar present el aleshores Conseller de Cultura Bartomeu Oliver, en el seu darrer "acte oficial" i en motiu de subscriure el Conveni de "normalització".

El Conseller pronuncià un breu discurs i la vetlada acabà amb una torrada.

ANIMACIÓ POLITICA A SANT JOAN

Durant uns dies, a finals de gener i principis de febrer el panorama polític de Sant Joan es va veure animat per diferents notícies i declaracions als mitjans de comunicació atribuïdes al regidor d'Arrels Josep Mas i al batle Gabriel Mora.

TALLER ESCOLA DE TEATRE (CAFÈ-TEATRE)

El Taller scola de Teatre Xesc Forteza, baig de la direcció de Pere Noguera presenta el Petit Teatre de Ciutat (Cafè-Teatre) amb les obres "La mare passota" de Dario Fo, amb Anna Bonet; "La dona sola" de Dario Fo, amb Gemma Gloria i "Economia a l.940" de LL. Villalonga, amb la col.laboració especial de Catalina Valls i Maria Reus. Co.laboren en aquest cafè-teatre els santjoaners Toni Bonet i Toni Gayà.

GABRIEL CANYELLES A UN SOPAR DE CAN TRONCA , AMB UN GRUP D'INDUSTRIALS

El passats dissabte dia 20 de Febrer el President del Govern Balear, Gabriel Canyelles va assistir a un sopar organitzat per la Federació Balear de les indústries de la carn.

ENTERRO DE SA SARDINA

FUNERAL DE TERCERA.

obra d'en Biel Montserrat i d'en Biel Company.

*Sardina, sardina

la se varen menjar

deixaren s'espina

la duim a enterrar.

*Sa crisis rovega

i comença a arribar

ho passarem negre

espenyant lo sà.

*Sardina, sardina

tots te deim adéu

els que han deixat s'espina

tot s'ho feràn seu.

*Sa crisi per noltros

per ells els doblers

ofici i pare-nostros

beneir i res més.

*Sardina, sardina

ja no en quedà més

hem vista s'espina

qui té lo demés?

*No te veurem sardina

pregarem per tu

es poble camina

i ell ben madur.

*Ja enterrada s'espina

anem an es funeral

sense es moix tan animal

que s'ha menjat sa sardina

*Direm es "Jo polissó"

predica lo que no creus

si me votes sols no hi veus

Biel, surt an es balcó.

*Ella no té es cor "munar"

en que tenga es nom guapo

lo que se ven tan barato

sempre sol ésser molt car.

ENTERRO DE SA SÀRDINA

FUNERAL DE TERCERA.

*Un veí de Vilafranca	ha quedat aborronat
unit al nostre dolor	per sa mort de sa sardina.
ha fet aquesta cançó	*Es govern que mos domina
i jo si no plor poc hi manca.	tant i tant ens ha apretat
*Què és aquest animalot	que aquest peix ens ha deixat
que just li queda s'espina	que just li veuen s'espina.
diuen que és una sardina	*Aquest enterro ha acabat
que l'ha pillada un moixot.	com un quiero i no puedo
*Tenim un gran sentiment	i és que avui és sant Tejero
per sa mort de sa sardina	de tothom tan recordat
amb sa seva mort repentina	per un crit desesperat
no ha pogut fer testament.	"coño, todo el mundo al suelo"
*Segons diu s'equip intern	pero mos queda el consuelo
que s'enterro coordina	que al manco haurem sopat.
això amenaça ruïna	*Per acabar sa comedi
i sa culpa la té es govern.	he llegit aquest missatge
*Per Hisenda és una mina	diguem: "requiestcant in pace
cercar els duros nets de palla	e lux perpetua luce a cei".
això no fa cap rialla	*Jovenets passau-ho bé,
des peix just deixen s'espina.	ve es dijuni i s'abstinencia
*Tot angoixat camina	agafau-ho amb paciència,
un poble desconsolat	molts anys i fins l'any que ve

TEMPS D'AMETLLERS FLORITS

A un racó d'una pleta
amb a recers d'un pinar
l'ermàs sense cap florete
i un ametllers que hi ha allà
amb ametles sense esclovellar
els arbres secs sense fulles,
allà estan fora espolsar
anys darrera anys amb ses despulles.

Però és el temps de florir
l'ametllera es desxondeix
esclata sols per lluir
i per alegrar el pagès
l'anyada de flors gaudir
d'aromes suaus sens fi
la terra de verd vesteix
esperant temps de collir
el cert que és de meravella
d'un somni pur com la neu
blanques flors, remors d'abella,
d'immens tresor, i el temps greu.

Oh quina sort, quin delit
si de l'arbre no es caigués
ni la picàs el ropit
ni la pluja o vent la rompés
que així com hi queda el fruit
hi quedassin les floretes
i omplirien el buit
de l'arbre i son branquetes
que ho fos permanent sa vida
com roser blanc d'un jardí
on son perfum fora mida
fes més suau nostre camí
i a més pel pobre pagès
que quasi el fruit li fa nosa
el que guanya és quasi res
i collir l'anyada no gosa.

Bàrbara Matas Sastre

RECORDANT A MIQUEL DE SON FONT

A n'en Miquel de Son Font
que d'aquest mon heu cridat
donau-li Senyor la glori
pr lo bé que s'ha portat
donant bon tracte a sa mare
com un fill ben acertat
que ara estigui al costat vostre
en felicitat eternitat
i que guardi per sa mareta
un puesto ben reservat.

Sa mareta que en raó
l'anyorarà nit i dia
tant sols Vos Verge Maria
podeu calmar el seu dolor.

Catalina Jaume

DEDICAT A GABRIEL MONTSERRAT

Biel jo et bravejaré
per noble i bon glosador
se veu que saps quedar bé
i no te costà es fer-ho
el teu bon cor així ho sap fer
i has quedat de lo millor
per tant jo t'alabaré
que així es sa meva opinió.

Jo mai hi havia estat
de bauxa en es Comellar
tot ha sortit acertat
millor no es pot desitjar
crec que tots hem disfrutat
d'es beure i d'es menjar
podem començar es glosat
i veurem com sortirà.

No sé com m'he d'expressar
i és vere lo que vos dic
perquè me va convidar
a sopart aquest bon amic
i amb so cor damunt sa mà
tant si és pobre com si és ric
sès gràcies li vull donar
i que no ho sigui es darrer pic.

Bàrbara Matas Sastre

Nota: Davant l'impossibilitat que
tingué Bàrbara a la vetlada celebrada
a Can Biel Montserrat, envià aquets
versos que foren llegits en el seu
moment.

RECORDANT A MATEU TEIXIDOR

Després de llarga fatiga
mor en Mateu Teixidor
que Déu li hagi donat
la Glòria per "galardó".

Un homo molt vividor
un excel·lent cercador
d'es productes de garriga
fama de bon trobador
va tenir durant sa vida,
quan un producte naixia
es primer que el descobria
era en Mateu Teixidor.

Que ara tengui bon repòs
a la Glòria del Senyor
i que la família es consoli
pensant que està a lloc millor.

Catalina Jaume

ES CARRETET D'EN PERDUT

Dins sa mamòria perdura
un record ha renascut
recordant a Miquel Pardut
i la seva excel·lent esposa
de nom Catalina Curra
que era molt apreciada
per bona al·lota i aguda.

Un matrimoni avingut
que molts d'anys va practicar
sa venda de llepolies
pels nins i grans alegrar

Tots els diumenges i festes
a sa plaça trasportaven
un carretet carregat

que s'atenció cridaven
per això molt prest estaven
de clients enrevoltats.

Es nins amb una bufeta
jugaven ben desxondits
i com més esclefits sentien
de bufetes que explotaven
l'amo més se divertia
perquè una altra ni compraven.

Pes seu bon temperament
eren ben encobeïts
que el hagi ben acollits
nostre Déu Omnipotent.

Catalina Jaume

"UN HOME QUE HA FET PAÍS"

GRÀCIES, LLOMPART.

ELS DIUMENGES A LA TARDA REBÍEM VISITES POUR HÉLÈNE

Deixaven els abrics al penjà-robes
com qui hi deixa la pell de la mort pròpia,
esquifidament quotidiana.

Ben lligada la màscara —la persona
tràgica— sembraven la llavor
de la conversa fonogràfica
dins l'aire de paper
de la sal.

El disc, un xic ratllat, s'entrebancava
adesiara. S'obrien els badalls;
els ventalls
es tancaven.

Hi havia l'oncle, la tia, les cosines
col·legiales.

La llum de l'horabaixa
menjades d'arnes.

Jo, en un racó, tot sol, sense fitar
ullades de la mort, jugava
amb els soldats de plom.

Les roses que no collires esgratinen raval·s d'una sang
apagada. Als escars del teu cos varen llaguts. Mariners
adormits, una cançó farcida de cuquets de llum, peixos
d'acer a la taverna. LLuna del port, desfici sota els fanals.
Vine. Asseu-te vora el foc. La flama, la lloança immortal,
quan un eixam d'amorells brunzia a la finestra. Fa fred. No
escoltis la cançó, mira't les mans amb cendres i monedes.
Tant se val. Somriu el meu fantasma a les murteres. Ossos
pelats i dents definitives. Vellutada, pell d'afrodita, una
vela silencis i ponents empenyen per la ratlla de les soledats.
Flames i liles, paüres del capvespre. Morta, travesses el
llindar de les columnes dòriques; passes, voltada de rosers,
nua, or i vori al vent. Dónes la mà a la teva primavera. Però
s'encenen, lents, els fanals. S'ofeguen en els tolls del carrer
amb la taverna. Els llaguts a la cala dels morts, els mariners
adormits. Riu el meu fantasma per l'ombra de les murteres,
l'acordió a les mans. Així, vora el foc. Llibres, pergamins,
voltors cap a la tarda. Mira't les mans amb cendres i
monedes. La cançó en la nit. Les roses.

Josep Mª Llompart de la PanyaJoep Mª Llompart de la Penya

DEL TELECLUB AL CENTRE CULTURAL

per CARLES COSTA I SALOM

" En la villa de San Juan a las nueve de la noche del día seis de Noviembre de mil novecientos sesenta y siete, en los locales de la Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos de San Juan, se reúnen los señores anotados al margen. Señores asistentes: Francisco Company Bauzá, Leonor Bauzá Bauzá, Catalina Gayá Bauzá, Juan Barceló Matas, María Matas Sastre, Miguel Florit Huguet, Antonio Sastre Gayá, Juan Barceló Mesquida, Francisca Oliver Matas, Catalina Barceló Gayá, Margarita Mayol Estrany, Jun Company Gayá y Juan Mas Bauzá. Representando a cincuenta y un socios, interesados en la idea de la creación de un Tele-Club en la villa de San Juan. Los cuales impulsados por la Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos y asesorados por Don Jesús Moyá Talens (Agente de Extensión Agraria) deciden la creación del mencionado Tele-Club que bajo el nombre de Tele-Club San Juan nace y toma vida en fecha de hoy seis de Noviembre de mil novecientos sesenta y siete."

Així comença l'acta constitucional escrita al fol 1 del llibre d'actes de l'esmentada entitat. Després de llegir els estatuts pels quals s'ha de regir l'entitat, sota les directrius del Ministeri d'Informació i Turisme, fou elegida la junta directiva provisional que quedà de la següent manera:

President: Miquel Gayà Font (que a la vegada ho era de la Germandat de Llaureadors).

Vice-president: Francesc Company Bauzá.

Tresorer: Joan Barceló Matas

Vice-tresorer: Catalina Bauzá Gayà.

Vocal manteniment: Maria Matas Sastre

Vocal biblioteca: Miquel Florit Huguet

Vocal Cine Club: Antoni Sastre Gayà

i Joan Nicolau Grimalt

Vocal Teatre: Joan Barceló Mesquida

Vocal Rondalla: Francisca Oliver Matas i Francesc Bauzá Gayà.

Vocal Discoteca: Catalina Barceló Gayà i Margalida Mayol Estrany.

Vocal Esports: Joan Company Gayà i Guillem Morlà Jaume.

Secretari i monitor: Joan Mas Bauzá

Vice-secretari: 2n. monitor: Mª Leonor Bauzá Bauzá.

Els primers acords presos per la nova directiva foren acceptar els estatuts, reunir fons per a les primeres despeses, interessar la col·laboració de Don Francesc Oliver com a assessor teatral i la possibilitat d'editar una revista per la manca de informació que tenien. Es redactà la instància sol·licitant el televisor per al local social i finalment, el secretari de la Germandat llegí les condicions sota les quals es va cedir el local.

A la reunió del dia 20 del mateix mes i any, a la qual va assistir el sub-director de Turisme Sr. Matias Mut, a qui acompanyaven les autoritats locals i presidents d'altres entitats del poble, li fou lliurada la sol·licitud del televisor. Es programaren les activitats per a les properes festes de Nadal, es va muntar un betlem monumental i la primera exposició per autors locals de pintura i fotografia. També s'informà de la favorable acceptació de col·laboració de Francesc Oliver i Joan Julià.

Després de Pasqua de 1.968 comença el primer cicle de conferències amb interessants temes, mai no tocats fins aleshores.

(Continuarà)

JOANA MARIA JAUME GAIÀ

Potser, vos paresqui estrany que xerrem d'una persona normal i corrent, però, la vida de qualsevol simple treballador-a, com nosaltres, les interesi més que la d'un famós conegut. Per això, hem xerrat amb aquesta dona que ens ha contat la seva vida.

Al bell mig d'una illa anomenada Mallorca hi ha un poblet on va néixer Na Joana M^a, una tarda de Novembre, de l'any 1.952.(26-11-52).

Fou la segona filla del matrimoni format per Amador i Antònia.

Els seus germans eran en Martí i na Margalida, amb la qual ella anava a escola, a dues passes de ca seva. La qual era una de ls coses que avorria més.

Odiava els mesos d'estiu, perquè li feien fer feines molt pesades com era la de recollir ametlles, figues, garroves, etc.

Les altres vecances li plaïen més perquè eren més curtes i no havia de treballar al camp.

Joana Maria esdivingué una noia angelical, amb ganes de viure i aprende.

Els seus "hobbies" més destacats eren brodar, cosir, fer ganxet ...

Quan va acabar els seus estudis ajudava en les tasques els seus pares, amb les feines de ca seva tant les del camp.

Els seus 16 anys va conèixer un home a una berbena d'estiu, el que és ara el seu marit, perquè és va enamorar d'ell i als 23 anys es casava amb en Pep Jaume Morei.

Després de dos anys d'esser casats va néixer el seu primogeni: en Miquel i dos anys després va néixer na Maria.

Al cap de dos anys del neixement, morí el seu pare, d'un càncer de pulmons després d'una llarga malaltia.

Quan els seus fills vivien la seva infància, na Joana treballava com a mestressa de casa.

Després es va trobar una feina, la guardadora d'al.lots a un hotel, en la qual només hi està mig any i l'altre temps el dedicà a les feines de la seva llar.

Una excel.lent mestressa i excel.lent mare.

I ara el seu somni irrealitzable es pintar quadres a l'oli.

Veis el que és pot fer de divertit una biografia de qualsevol persona de qualsevol mena, usant la nostra llengua com es el català !.

Maria Jaume Jaume

Catalina Munar Caimari

Nota de la Redacció. La professora del Col·legi Son Juny Maria-Antònia Beltran ens ha brindat l'oportunitat de publicar els treballs dels seus alumnes. Desijam que ens siguin arribant aquesta mena de col.laboració. Gràcies.

EL FOSSER QUE PENJÀ LES DUES FILLES

per MIQUEL FLORIT HUGUET

Rafel Juan Mascaró, un home extern, natural d'Esporles, va venir a Sant Joan per fer el camí de Sa Bastida.

La plaça del fossier del poble era vacant (sempre ha tingut pocs pretendents) i quan li oferiren tot d'una va dir que sí.

Vivia a una caseta de Ca'n Miqueló en Es Revellar. Era un home mal entranyat i contaven coses ferestes d'ell.

Era viudo. Conten que a la seva dona, que esperava un infant, un dia li pegà una coça redolà l'escala. A conseqüència de l'esclat va morir ella i l'infant.

Tenia el fill majr, al qui li mancava una orella. Ell li havia arrancada amb una estirada.

Però totes aquestes coses es van saber després, ja que com hem dit -era extern- i no sabien gaire coses d'ell.

= = =

El fossier tenia dues filles, Margalida i Jerònia, que estaven internes les Minyones, com altres tantes nines que havien perdut o no tenien mare.

Per les festes nines vinien a Sant Joan a passar-les amb son pare. Era dia 19 de Juny de 1.919, festa del Corpus. Les nines havien vingut a passar la festa a Sant Joan, amb son pare.

Aquell horabaixa s'havien posat el vestidet nou -que una senyora del poble les havia regalat- i baixaren a la processó.

Son pare, amb vou malhumorada, com sempre, els havia advertit:

-Heu de tornar prest !

Acabada la processó, les monges i totes les nines, anaren a Consolació per passejar i jugar.

Les nines temeroses, havien dit a Sor Embrusina:

-Mos n'hen d'anar prest sinó mon pare mos pegarà.

I així ho feren. Prest, amb el sol alt, amb molt de pesar deixaren el joc i les altres nines i ben de pressa pujaren cap Es Revellar.

El fossier feia un parell de setmanes que donava voltes, dins el seu cervell aturmentat, a una idea fixa.

Se sentia molt tot sol. No tenia dona. No tenia amics. El fill major li havia fuit cansat de rebre pellisses.

Molts de dies, quan anava a la feina, es trobava amb una jovençana que guardava un petit remat de cabres. L'escometia i ella li tornava l'escomesa

El fossier començà a pensar a totes hores amb Na Margalida l'al.lota de les cabres.

Feia el topadís, i pensava:-Es ver que ella és una al.lota jove... Però li demanrà si es vol casar amb jo. No puc perdre res. Demà mateix si es tota sola, li ho demanaré-.

Al dia següent:

-Et vull demanar una cosa que ja fa molts de dies pens... Joestic molt tot sol... No tenc ningú... Guany molts de doblers... Necessit una dona... ¿ Te vols casar amb jo?-

Ha xerrat aviat, amb veu fosca. Més que amorosa, la seva veu sona amenaçadora.

Na Margalida ha quedat sorpresa. El mira a la cara i més que sorpresa queda assustada. Mira pels costats i no veu ningú, augmentant el seu temor. No sap que dir. Està callada davant ell.

-¿Què ... què no ho puc pensar un poc ?- arriba a dir amb un fil de veu.

-Tot el vulguis! Però ...no et torbis molt- li diu el fossier.

Després d'aquell dia, Na Margalida s'en va anar a una altre part amb les cabres, lluny d'Es Revellar,

EL FOSSER QUE PENJÀ LES DUES FILLES

(Continuació)

per no topar-se amb el fòsser.

Té por de topar-se amb ell. Té por de dir-li que no. Na Margalida amb el remat de les cabres parteix cada dia a gaudir-les per la contrada de Son Baró.

El fòsser se n'adonà, però encara no se dona per vençut.

-Bones tardes Margalida, vénc a veure el que has pensat.

Na Margalida té un sobressalt.

Aquell horabaixa gurdava tranquil·la. No esperava al fòsser, que surt de darrera una mata. Queda estorada.

-Bones- pot dir amb veu tremlosa. Amb la sang als peus, queda callada sense saber que dir.

-Què has pensat ?- li torna a preguntar el fòsser amb aquella veu fosca i sempre amenaçadora.

-No he pensat res- diu Na Margalida.

-Jo estic cansat d'estar tot sol i ses nines petites.

-D'aquí dos o tres anys les tindràs amb tu i no necessitaràs cap dona...

-Jo es precisament una dona el que necessit... no una cuinera per fer-me el dinar.

Na Margalida no veu cap escapatòria. No sap quina excusa cercar. Les nines, si les nines són una bona excusa. Les nines no voldran una madrastra. Aqueixa excusa posarè. M'aferraré a que les nines no em voldran.

-Jo em casaria amb tu, si no tinguessis les nines... Però les nines no les vull i elles no em voldran a jo... Seria una brega contínua... Seria un infern...

I segura d'aquell argument que considera irratibible torna a repetir rapidament:

-Si no fos per les nines ...

-Les nines no et faran nosa. Ben prest me'n desfaré d'elles.

-¿ I com ? ... Les monges no te deixaran fins que elles siguin majors d'edat.

-Jo ja sé el què he de fer ...

= = =

Margalida i Jerònia, les filles del fòsser, cansades però contentes, arriben al Revallar. La porta de la caseta està un poc oberta.

-Mon pare, on sou ?- crida la petita.

Una veu fosca, com un bramul, sortí de la caseta.

-Entrau totd'una !

Les nines entren totes assustades. Son pare tanca la porta, posant el forrellat.

Les nines queden aterrides quan afinen l'expressió de son pare. Els ulls fora de lloc. Una expressió, una mirada de fúria diabòlica. Penjat de les bigues hi ha dues cordes, dogal fet, nuu corredor fet. Les nines se n'adonen.

-Mon pare nó ; Mon pare no !- criden totes dues al mateix temps.

Amb gran violència agafà la major. Margalideta la nina es resisteix, però la fúria diabòlica del pare, passant-li la corda pel coll, estira. La nina quedà penjada.

La petita Jeronieta, que s'aferra a son pare, intentant aturar-lo, s'escapa cap a la porta, amb un instint de supervivència, lleva el forrellat i surt fora de la caseta, intentant escapar de les mans assassines de son pare.

Sols té temps de recórrer unes vint pases. Son pare que ha sortit darrera ella, l'agafa davall una figuera que hi ha devora la caseta. Du la corda en la mà. Sense perdre ni un segon el pare passa la corda pel coll de la nina, passant l'altre cap de corda per una branca de la figuera, quedant la nina penjada.

LA MORT D'EN PAVANA

(continuació del mes passat)

Li mira les butxaques, per damunt i per davall. Li restreja la roba, doblec per doblec, pam per pam. No troba els doblers ¿ On les haurà posats ? Les haurà amagats dins el carro ? I comença a girar per dins el carro, girant-ho tot damunt davall. No res ! No res ! Els doblers no surten ! I ell m'ha dit que ho ha trobat tot !

L'assassí està cada moment més nerviós. No troba els doblers. I l'ha mort pels doblers !

Sense adonar-se pega una forta garrotada a la mula. Com si l'animal en tingués la culpa !

La mula testimoni silenciós, que pareix que se n'adona de tot el succeït, parteix escapada, alleugerada sense el pes dels dos homes, carretera endavant cap a Sant Joan.

L'assasí està desesperat. Tot per no res ! I l'he mort ! Mort ! I es el meu cosí ! No tenc perdó ! No tenc perdó !

Parteix sense saber on va i per on camina. Puja Son Juny, travessa el Camp d'En Fiol, passa per devora Son Santos i encamina les seves pases cap al Caldarés.

Quan arriba prop dels Caldarés, coneix la garriga. Fa uns quants anys, temps enrera, havia estat en aquell lloc, a tallar pins. No té repòs enlloc, però està molt cansat, molt cansat.

Passa la nit, dormit sols petites estones, devora el jas d'una sitja. No pot tornar a Ariany. Està completament transtornat. No se n'adona, però du les mans i les robes plenes de taques negres, de la sang seca.

En Pavana ha quedat moribund dins el sembrat, a la costeta de Son Juny. La sang segueix sortint per la ferida, una ferida mortal.

Sols un gemec dèbil i fons, que surt de dins el sembrat, assenyala el lloc on ha quedat tirat.

L'Amo Antoni Bauzà Beina, casat amb N'Antoniaina Cocou, va a la seva caseta, per arreglar l'aviram. Un canet que té fermat, no deixa de lladrar i fer fueros cap el sembrat de ran de la carretera.

L'Amo Antoni, hi va per veure què és. S'acosta al sembrat i sent un gemec dèbil.

Queda aborronat. Un home tirat d'esquena, amb la cara i les robes plenes de sang. No havia res que fer. En Pavana moria allà mateix.

Ben aviat la mala nova, se va estendre per Sant Joan. Han trobat un home extern mort, d'una destrialada a la costa de Son Juny.

Diuen que es un carreter d'Ariany, que li deien En Pavana.

L'assasí no ha gosat sortir de la garriga dels Caldarés. Ha passat un dia. Ja deuen haver avisat la meva cosina o ella haurà donat part a la Guàrdia Civil. Si no l'han trobat al manco el deven cercar. M'acostaré a aquell tall de talladors i demanaré notícies.

- Hi ha res de nou per Sant Joan?

- Maldament no fos tant, han trobat un home mort, a la costa de Son Juny. L'han mort d'una destrialada.

- Es santjoaner?

- No és d'Ariany, era un carreter i li diuen en Pavana.

- Oh Déu meu! En Pavana! En Pavana! Si és un cosí meu! Pobre cosina meva! Pobrets nebots!

Els talladors se'l miran. Els estranya aquell home en aquell lloc, dins la garriga. Els estranya les preguntes i tota l'actitut d'aquell desconegut. L'aspecte és deplorable, les mans i la roba totes plenes de taques fosques.

LA MORT D'EN PAVANA

El desconegut s'apreta el cap amb les mans. Han mort en Pavana! Han mort en Pavana!.

Els talladors no diuen res. Miren aquelles mans brutes, brutes de sang seca. En partí tot d'una un d'ells per contar-ho a la Guàrdia Civil. Aquest és més que sospitós.

La mula que sabia el camí, de tantes vegades d'anar d'Ariany a Ciutat i de Ciutat a Ariany, aquell horabaixa, amb el carro ben de buit, una hora més tard de la feta, arribava a Ariany i s'aturava davant Can Pavana.

La dona que l'està esperant, surt quan sent el carro. Queda esglaida! El carro és buit, ple de sang, l'arritja girada, el senalló trebucat, i la botella de vi destapada.

- Haurà tingut una averia? Deu haver tingut una desgràcia? O és que el deuen haver mort? On deu haver estat? Qui deu haver estat? Li deuen haver trobat els doblers?.

En aquell moment se'n recordà de l'amagatall del descosit de la collera. No! Els doblers no les hi han trobat. Però... si no és pels doblers, qui pot esser el que li volgués mal? Que li ha passat? Deu meu?.

Ben aviat confirmaren a la angustiada

dona (esposa) la mort violenta del seu home. Dins el terme de Sant Joan.

Deu haver estat un santjoaner? Deuen esser tant dolents els santjoaners?

La Guàrdia Civil, l'interrogà. Li fa una i altra pregunta. Ella contesta embadalida plena de pena i dolor.

- Hi havia qualqu més que vos que sabés que el vostre home, el dia que el mataren, havia de cobrar els viatges de dues setmanes? Que havia de dur tants de doblers aquell dia?.

Ella queda aturada. Pensa.

-No ningú, a no ser el meu cosí. El meu cosí, el meu cosí! Oh Déu meu no, no pot esser ell, no pot esser el meu cosí!. Però... tota la família ha vingut a veurem i ell falta dos dies del poble... El meu cosí!.

L'assassí, cosí de la víctima, va esser detingut i jutjat, pagant el seu crim.

Des d'aquella malifeta, la costa de Son Juny ha estat anomenada la Costa den Pavana.

Una pedra plana assenyala la fita on va esser assassinat En Pavana.

Miquel Florit Huguet

NOTES

Com en ttes les històries procedents de les fonts orals, hem recollit versions distintes sobre la mort d'En Pavana. La primera versió que teniem, era que l'assassí era un cunyat en lloc d'un cosí. Una altre versió diu que l'assassí fou descobert quan el Sargent de la Guàrdia Civil, al sortir del funeral, davant l'església d'Ariany, en tota intenció exclamà en veu alta: "Estic segur que el

qui la mort enacara du sang per les ungles" i que l'assassí instintivament es mirà les mans, moment en que la Guàrdia Civil el va detenir.

L'informació principal d'aquesta història en va esser facilitada per la madona Francisca Mas Gual (viuda de l'amo Antoni Cocou), per Catalina Jaume de Calicant i per gent d'Ariany.

LES CAPELLES DE L'ESGLÉSIA VELLA DE SANT JOAN

VIII. Capella de Santa Catalina Thomàs (abans de Nostra Senyora de l'Assumpció)

La capella enfront del portal lateral ha estat dedicada durant els darrers dos-cents anys a santa Catalina Thomàs; en un principi tengué per titular Ntra. Sra. de la Purificació, popularment dita "del Candelero" o simplement "la Candelera". Així es troba registrada en la primera relació de capelles coneguda fins ara, en la Visita pastoral de 1564. A 1582 la capella s'anomena "de la Assumpció i Purificació de Ntra. Sra." i a partir de 1609 queda definitivament amb el nom de "capella de l'Assumpció"¹.

El retaule, ja construït a 1589, era senzill i de baixa qualitat: un ninxo central amb "una figura de Nostra Senyora, amb son mantell de domàs blanc", als costats dues pintures de la Purificació de Maria i de santa Maria Magdalena, i per ornament sis "penitències" o rosaris de grans d'atzabeja i d'altres llenyams. Hi havia, emperò, davall l'altar, "la figura de l'Assumpció, dins dit retaule, en sa tomba posada... amb sa corona i un vel de seda blanc que cobre dita figura, i un coixí de vellut pardo, i quatre corones de Apòstols, tot tancat en el peu del altar; en lo coll de dita figura, un collar d'or, de 28 grans"-².

Es tracta de la imatge de la "Mare de Déu morta" o "Mare de Déu d'Agost", una de les peces més valuoses del patrimoni artístic de la parròquia, actualment en el Museu parroquial. Es atribuïda a l'escultor prevere Gabriel Mòger, fill i nét de pintors, que a principis del segle XVI produí una sèrie d'imatges de la Mare de Déu³.

El bisbe Vic i Manrique, molt devot de la Mare de Déu en els misteris de la Concepció Immaculada i de l'Assumpció, en la Visita pastoral de 1597 ordenà que es fes per a aquesta imatge "un decent llit per tenir enmig de la iglésia en lo dia de la sua diada, segons en les altres parròquies se usa"; insistí en la mateixa orde l'any 1600, i el trobà fet en la visita de 1603. En els llibres de l'Obreria de l'Assumpta

consta que aquest petit monument de la Mare de Déu d'Agost es renovà dues vegades: entre 1656 i 1660, per l'escultor mestre Pere Bergas, essent obrers mtre. Antoni Jaume i mtre. Joan Orell; i l'any 1810 per mtre. Miquel Thomàs, essent obrers els Srs. Francesc Bauzà clerga, Joan Gayà subdiaca i Antoni Company, acòlit⁴.

L'Obreria de l'Assumpta, la primera notícia de la qual és de 1597, organitzava cada any la que anomenaven "festa principal", del 15 d'agost, amb Completes cantades el vespre anterior pel comú de preveres entorn del monument de la "Mare de Déu morta", voltat d'alfabegueres i bellveures, Ofici solemne amb sermó el matí de la diada, obsequiant a l'oferta amb brots d'alfabeguera, Vespres i processó el mateix dia horabaixa, i una processó més curta, "de l'Enterro", després de cantar Completes, el vespre de la vuitada. En aquestes processons portaven el llit amb la imatge de la Mare de Déu quatre homes vestits d'Apòstols, duent aquelles quatre corones de què hem parlat més amunt.

S'encarregava també de la "festa menos principal" de la Candelera, el 2 de febrer, amb distribució de candeles, processó, Ofici i sermó. Els obrers feien unes grosses despeses de cera, tant per il·luminar la capella com per repartir candeles a la gent. A la visita pastoral de 1600, "tenint entès el Visitador que lo bací i confraria no pot suportar lo càrrec i despesa de la molta lumenària que acostuma de fer, ordena que la dita lumenària sia corregida, ço és, que no es deixi de fer dita lumenària, però que les candel·les nos donen tant grosses com s'ha acostumat donar, i los ciris que no es renoven fins venguen a acabar-se i hi haja molta necessitat de renovació de dita lumenària"⁵.

Per la festa de l'Assumpció l'església s'adornava amb canyes verdes i a les processons d'ambdues solemnitats no hi mancava la murta ni tampoc la música: "Per sonadors de trompes, 1 ll. 16 ss. (1729); per la taula de Predicador i

trompers, i portadors de murta i canyes, 1 ll. 10 ss. (1741); per sonar les xeremies, 1 ll. 10 ss." (1744); "al director de la música de Petra y los carreteros para el porte y trasporte de los músicos, 14 lls. (1860); a D. Francisco Mas pbro. depositario de la Banda popular, por asistencia a la procesión 7'50 ptas." (1905)⁶.

Queda constància de què al manco tres anys per la Mare de Déu d'Agost hi hagué danses de cossiers, i per les apuntacions sembla que no eren venguts de poble extern, sinó joves de la vila; la paga era un parell de sabates i el dinar: "Per cinc parells de sabates, 2 lls.; per sonadors de trompes, 1 ll. 16 ss., per lloguer de los cascavells i careta de la dama, 17 ss. 2 (1729); per les trompetes, 1 ll. 10 ss., per cinc parells de sabates de los balladors, 2 lls., per la taula i gast dels sobre dits, 2 lls. 6 ss. (1730); per los sonadors, 1 ll. 10 ss., per la taula de predicador i balladors, 1 ll. 15 ss. (1731)⁷.

Les processons eren encapçalades pel penó de l'Obreria. L'any 1647 els obrers Antoni Salom i Guillem Gayà pagaren "26 lls. 15 ss. 6 per lo compliment de la valor de un panó de domàs vert per dita capella". L'any 1728 s'havia fet un penó nou que l'Obreria no havia pogut pagar al comptat. Durant onze anys l'Obreria paga cada any "per lo interés fa la roba del panó, 2 ll. 11 s. 6"; l'any 1739 comença a pagar "per el panó, interés i capital, 15 lls. 3 ss.; al botiguer per el panó, per interés i capital, 11 lls. (1740); per pagar el residu del penó, 7 lls. 10 ss. (1742); per pagar la última pague del panó, 7 lls. 10 ss." (1743). L'obrer Rnd. Gregori Mathas pvre. va adquirir l'any 1768 un altre penó, segurament molt més modest que els anteriors, per 2 lls. 1 s. 4⁸. Portar el penó a la processó de l'Assumpta devia ser ocasió de lluïment pels joves presumits, que pagaven a l'Obreria el dret de dur-lo: "Per permetre aportar el panó, 8 ss. (1728); 3 sous per aportar el panó" (1768)⁹.

Les festes religioses sovint eren acompanyades de festes populars, amb ball a la plaça i focs artificials. La subhasta de les primeres ballades era una font d'ingressos per l'Obreria: "Per ballar dit dia (15 agost), 5 lls. 12 ss. 10

(1729); de ballar a la plassa, 4 lls. 17 ss. 6 (1730); ab lo ballar de dit dia (2 febrer), 1 lls. 15 ss.". També per obtenir recursos els obrers compraven qualche billet de loteria o feien adesiara alguna rifa: "Per un billet de la loterie i sere per acapte del blat, 2 lls. 3 ss." (1808); "valor de una cruz de oro que se rifó a favor de N^a S^a, 6 lls. 8 ss." (1860)¹⁰.

A petició de les famílies i a canvi d'un donatiu de 8 sous, l'Obreria feia acompanyar amb quatre ciris els cadàvers dels difunts en el seu enterro: "De los siris aver cremat a los enterros, 4 lls. (1728); per 4 siris grosos que solen acompanyar los Diffunts, 4 lls. 19 ss." (1751)¹¹.

Per ser encara coneguts i recordats els obrers de finals del segle passat, feim constància dels seus noms: D. Jaume Mas i Noguera, "el mestre Mas" (1880-1896 i 1898); els futurs preveres Ramon Gayà i Francesc Mas, aleshores seminaristes (1897); Mn. Francesc Mas, clergue tonsurat l'any 1900 (1899-1902).

Ja en el present segle, predicaren el sermó de l'Assumpta, l'any 1904 el santjoaner Mn. Miquel Gayà, que més tard fou rector de Muro, l'any 1908 l'excel·lent orador D. Antoni Sancho, i l'any 1911 el llorejat poeta Mn. Llorenç Riber¹².

A la capella de l'Assumpció estava establerta la Confraria de Nostra Senyora de l'Assumpta, potser la més antiga de la parròquia. Es consignada en la Visita pastoral de 1600 i més explícitament en les de 1609 i 1634: "Item mirà y visità (el Bisbe) lo altar, retaule i capella de Ntra. S^a de Assumptió, en la qual hi ha Confraria voluntària fundada, y mantenen una llàntia en dita capella, de charitats, la qual crema diumenges i festes de guardar"(1639); "se dice dos misas por cada cofrade que se muere" (1634)¹³.

La contribució anual d'un confrare, a mitjan segle XVIII, era d'uns quatre sous, variable segons les possibilitats del contribuent; com succeí l'any de 1749, de mala anyada: "De onse confreres que pagaren un poch la comfraria per ser lo any mal, 27 ss. 2 d.". Aquest any "la serca per vila", és a dir, la capta per totes les

cases del poble, sols produí quatre sous¹⁴.

Dia 12 d'agost de 1792 el papa Pius VI celebrà a la basílica de Sant Pere del Vaticà la beatificació de Sor Catalina Thomàs, el culte de la qual s'inaugurà a Mallorca el 20 d'octubre del mateix any. Poc més d'un any després, el 28 de gener de 1794, el rector Mn. Rafel Caldés, a petició del Sr. Antoni Fiol i Socies i de l'honor Cosme Mas, menor, "assenyalà la capella de N^a Sra. de la Asúmp^a per col·locar en ella la Beata Caterina, y quedar-se també matex en dita Capella N^a S^a de la Asumpta y Nra. Sra. del Candel·ler"¹⁵.

Aquell mateix any de 1794 es va celebrar la primera festa en honor de la Beata. El poble correspongué amb molt d'entusiasme i començà a aportar donatius per bastir de bell nou la capella, recol·lectant-se 63 lls. 12 ss.; l'any següent, 1795, s'aplegaren 33 lls. 7 ss.; el 1796, 79 lls. 19 ss. 2; el 1797, 133 lls. 8 ss.; i el 1798, 91 lls. 16 ss¹⁶. Així, aquells dos obrers devots de la beata Catalina Thomàs i iniciadors del seu culte a la parròquia de Sant Joan portaren a cap la instal·lació de la seva capella, segons quedà registrat en els comptes de la nova Obreria:

"Per el nincho del altar per la Sta., 80 lls.; per el quadro (retaule) nou, 270 lls.; per calç, guix i mestres per fer el nincho, 26 lls. 19 ss.; per el gasto de dur la Sta. de Ciutat, 4 lls. 11 ss.; per dur de Ciutat los mestres, y mantenir uns y altres, 15 lls. 9 ss." (1798). "La Mesa (de l'altar), de primera compra. 60 lls.; per posar-la, dur-la, mestres i materials, 9 lls. 15 ss.; se ha adelantat al mestre per los pedestals, 9 lls.; més per los pedestals, 59 lls.; per l'escalonada del altar, dos canalobras plateats, per las sacras, 23 lls." (1802). "Per dues floreres plateades, 9 lls.; a mtre. Antoni Llabrés per deurar el ninxo, 51 lls. 4 ss.; per manteniment del pintor trente un dia, a 7 ss. diaris, 10 lls. 17 ss.; per el padreñy per les carenes al piso de la capelle, y son port, 9 lls. 2 ss." (1806-1807). "Per 5 dotsenes de ratyolas de València, a deu sous la dotsena, 1 ll. 18 ss., y el damés valor, y tres dietas de mestre

y manteniment per posar ditas ratyolas, lo pagà el Sr. Rector" (1810)¹⁷.

Tengueren bon compte de situar en el nou retaule, davall la fornícula de la beata Catalina Thomàs, un ninxo rectangular per allorjar-hi la imatge de la Mare de Déu d'Agost, la valuosa escultura del prevere Gabriel Mòger, segons la disposició explícita del rector Caldés. Crec que seria ben escaient retornar la bella figura a la que fou des d'un principi la seva capella.

La festa anual era ben complida, amb completes el vespre anterior, Ofici solemne amb sermó i refresc, ball el capvespre, i "trons" i coets. Dos anys, 1797 i 1804, hi hagué "sonadors i balladors de cosis". Alguns anys, a càrrec de l'Obreria, es féu un bon dinar: "Per dues ovelles des dinar, 7 lls. 16 ss., per dues porçelles, 5 lls. 18 ss., per arròs, vi, aigordent, etc., 16 lls. 17 ss." (1797); "per el dinar, arròs, vi, aigordent, carn i coch, 32 lls. 16 ss." (1802). Inexplicablement, els anys 1805 i 1809 no es féu festa¹⁸.

L'any 1890, essent obrer Mn. Antoni Ferriol, la imatge de la beata Catalina i el retaule foren daurats i jaspiats¹⁹.

El final d'aquesta capella de la beata Catalina Thomàs va ser gloriós. El 22 de juny de 1930 el papa Pius XI va canonitzar la beata mallorquina. L'ecònom Mn. Francesc Mas preparà per celebrar-ho, unes festes de pinyol vermell, unides a les festes patronals. S'acabaven les obres de la nau lateral de l'església nova i el culte se celebrava encara dins l'església vella. S'ornamentà tot el temple i especialment la capella de la Santa, que fou enllumenada amb centenars de bombetes elèctriques de colors. Els dos portals de l'església foren ornats amb pins i murta i amb rètols il·luminats per transparència; fins i tot les arestes de la piràmide del campanar foren enribetades amb bombetes elèctriques. Es prepararen vuit automòbils que havien de desfilar en el "Coso Blanco", espectacle que es presentava per primera vegada a la vila, i dues carrosses per la cavalcada dedicada a santa Catalina Thomàs.

Els dies 28 i 29 d'agost es destinaren a la celebració de la festa del sant Patró, amb revetla, Ofici major, desfilada del "Coso Blanco", ball, i altres diversions tradicionals. El vespre del dissabte 30 recorregué els carrers de la vila la cavalcada de santa Catalina Thomàs, amb el "carro triunfal" i una altra carrossa amb nines vestides a l'antiga, amb una comitiva de joves vestits a l'ampla i la banda de música que animava el cant de les cople de "Sor Tomasseta". El diumenge 31 se celebrà ofici solemne, amb

sermó pel canonge magistral D. Antoni Sancho, i al capvespre una gran processó en homenatge a la nova Santa.

Els primers mesos de 1931 es desmuntà el retaule de santa Catalina Thomàs i es tomà la paret del fons de la capella per obrir una comunicació amb la nova nau, en les capelles de la qual s'instal·laren tot seguit el retaules corresponents²⁰.

JOSEP ESTELRICH I COSTA

NOTES

¹ PEREZ MARTINEZ, L. Las visitas pastorales de D. Diego de Arnedo, II. Palma de Mallorca 1963-1969, pg. 248. - APSJ, 21.1, fs. 13. 37.

² APSJ, 21.1, fs. 16v. 56v.-57. 69. 72; 61.4, f. 195v.

³ Entre altres, la Mare de Déu del santuari de Gràcia (1500), Nostra Dona de Consolació del monestir de Santa Elisabet de monges jerònimes (1507) i Santa Maria de Sineu (1509). (Cfr. LLOMPART, G. La pintura gòtica a Mallorca. Palma 1987, pgs. 29-30).

⁴ APSJ, 21.1, fs. 21v. 26v. 32v.; 61.1, fs. 35v. 37v. - Vet aquí les despeses del darrer monument, que fins no fa molts d'anys es muntava per la Mare de Déu d'Agost, prop del portal major: "A mtre. Miquel Thomàs a compte del llit que està construint, 24 lls. 6 ds.; al pintor per pintar el llit, 31 lls.; per mantenir el pintor 17 dies, 8 lls.; pagat al fuster per extraordinaris, 4 lls. 3 ss.; per llandera per l'escalonada, 6 ss.; a mtre. Thomàs per el segon pago de l'escalonada 16 lls.; al sobredit Thomàs per lo últim pago, 16 lls.; per 50 palms musulina per la tenda, 10 lls. 18ss. 6" (APSJ, 61.5, fs. 19v.-20).

⁵ APSJ, 21.1, f. 26v.

⁶ APSJ, 61.2, fs. 118. 151. 153; 62.7, fs. 4. 33.

⁷ APSJ, 61.2, fs. 118. 118v. 119v.

⁸ APSJ, 61.1, f. 34; 61.2, fs. 117-124. 125. 126v. 152v. 153; 61.4, f. 184v.

⁹ APSJ, 61.2, f. 117; 61.3, f. 138v.

¹⁰ APSJ, 61.2, fs. 117v. 118v. 124v.; 61.4, f. 195v.; 62.7, f. 4.

¹¹ APSJ, 61.2, f. 117; 61.3, f. 140v.

¹² APSJ, 62.7, fs. 32. 36. 39.

¹³ APSJ, 21.1, fs. 26v. 37. 76. - Cal distingir entre Confraria i Obreria. La Confraria era una associació de devots; l'Obreria era una funció administrativa portada a cap per una o dues persones. Els obrers de la capella on hi havia establerta una Confraria, eren també obrers de la Confraria. Les quotes anuals dels confreres ingressaven en el fons de l'Obreria, i d'aquest fons es pagaven les despeses que es feien a favor dels confreres. De tant en tant es troba en els documents la paraula "confraria", emprada erròniament per designar una Obreria.

¹⁴ APSJ, 61.3, fs. 138v. 139.

¹⁵ APSJ, 61.4, f. 107. - El Sr. Antoni Fiol i Socies, fill del doctor en medicina Rafel Fiol i de Margarida Socies i Lladó, germà dels preveres Mn. Miquel i Mn. Rafel Fiol, fou regidor i batle reial diverses vegades entre els anys 1740-1800 i obrer de la Beata de 1794 a 1807. L'honor Cosme Mas, a. Costella, fill de Cosme, casat amb Antònia Mª Jordà, pare dels preveres Mn. Magi i Mn. Cosme Mas, religiós exclaustrat, va ser batle reial els anys 1814, 1819 i 1820, i obrer de la Beata de 1794 a 1817; el succeí com obrer el seu fill Mn. Magi Mas, de 1818 a 1826.

¹⁶ APSJ, 61.4, fs. 107-107v.

¹⁷ APSJ, 61.4, fs. 108. 108v. 110; 61.5, 17.

¹⁸ APSJ, 61.4, fs. 107-110v.

¹⁹ APSJ, 21.5.3.

²⁰ APSJ, 51.4 (1929, juny 9.11.16) - ADM, III/161/203 - SOLER MATAS, Sebastián. Notas relativas a las obras de la nueva Iglesia Parroquial de la villa de San Juan (ms. inèdit), APSJ, 39.8, pgs. 78-82, 85-86.

ALCÀSSER (DRAMÀTIC ESCENARI)

La gent sap que molts de delinqüents no són detinguts o, potser, són capturats per la policia i moltes de vegades alliberats per la justícia.

I la gent coneix aquets delinqüents perquè, pot ser, són els seus veïns, o els han robat, o se'ls troba pel carrer, o pels famosos telenotícies i diaris ... Delinqüents ficats a la presó però ara alliberats abans de temps o que gaudeixen de permissos per bona conducta.

Aquest últim cas pareix ser el dels assassins, al manco d'un, de les noies d'Alcàsser. Un cas d'assassins, delinqüents i dementes que, violant i matants aquestes noies, lis hi llevaren al seu començament pràcticament de la vida, les il·lusions que pot tenir un adolescent. Unes il·lusions que es veren interrompudes per les humiliants degradacions de que és capaç l'home.

Apart d'això felicitar a na Neus Herrero que des de Alcàsser va televisar l'ambient de dolor, ràbia, por i desesperada necessitat de justícia dels habitants d'aquell escenari dramàtic. Els mitjans de comunicació poden montar un excel·lent programa però el que no poden fer és aplicar la llei corresponent als etarres, assassins, dementes, lladres i, en definitiva, delinqüents.

Tots ens podem demanar que s'ha de fer davant aquest cas de desenfrenada venjança. El primer de tot és, naturalment, serenar-se. Després deixar la justícia, malgrat només sigui el dolorit el que sàpigue el que vulgui fer amb l'assasí ja que ell és el que viu més aprop la catàstrofe causada per un home (si és que "home" és la paraula adequada per nominar la gent sense cor que és capaç de fer aquestes atrocitats) ...

Febrer 1.993

Magdalena Jaume Nigorra

RESPECTE A LA VIDA

La part de la flor que m'agrada que és el perfum, la fulla, l'arrel.

I de rius, el roiet i la cascada pedra, corrent, rumor, aigua i cel.

De la tempesta, llum i tro de l'aire, el bufar, el fred, la calor, de la pluja quan cau a terra, el so de l'Univers, lluna i sol.

De la part de les persones que m'agrada que es la lluentor d'els ulls, el moviment de les mans, i més encara,

la cançó, la veu i sobretot els fruits.

De la sinceritat, amistat i alegria, i comunicació profunda entre dos essers,

que aqueixa part de Déu, que és la vida,

es l'única que ens uneix, no és permes, però pot ser la gent s'ha oblidat, que sense aixó seríem morts.

¿I volen arreglar el món amb altres filosofies ??.

A n ò n i m

Nota: Des d'un país europeu un/a ciutadana del món, que anyora Mallorca, en ha fet arribar aquets versos lliures, que publicam signats per **Anònim**.

10.02.1956. Morí l'amo Antoni Camps Ribas, propietari de la possessió Sa Bastida. Va promoure l'apertura del camí de Sa Bastida donant així camí de pas a moltes finques.

10.02.1970. El Tele-Club va retre un homenatge al seu fins aleshores President Francesc Company Bauzà que havia renunciat al càrrec per haver accedit a la batlia. En aquest mes foren asfaltats diferents carrers. Entre aquets hi havia Fra Lluís Jaume, San Juan, Buenos Aires, Belisario, Ramon y Cajal, Arrabal, Levante, Antonio Oliver, Sur i Progreso. Aquesta millora amb el batle Company, havia estat aprovada l'any anterior essent batle Llorenç Juan Font.

25.02.1973. Es despedeix de la feligresia local Mossèn Miquel Deyà, el qual des del 1-10-66 havia estat Vicari de la Parròquia; fou el darrer vicari de la Parròquia de Sant Joan. Mn. Deyà fou destinat a la Parròquia de Pina.

23 al 28.02.1975. Durant aquets dies la Parròquia celebrà una setmana de renovació espiritual, dirigida per Mossèn Baltasar Coll.

12.02.1978. L'Assemblea del Tele-Club elegí President a Carles Costa Salom. Aquesta entitat poc temps després canviaria el nom pel de Centre Cultural de Sant Joan.

06.02.1979. La Penya Motorista organitzà una conversa damunt la figura del

que fou Soci d'Honor Gabriel Fuster Mayans "Gafim", mort el gener de 1.978. Pronuncià la conferència, l'historiador Roman Pinya Oms. Hi assistiren diferents personalitats del món de la cultura.

26 i 27.02.1983. L'equip de voleibol cadets femení de Sant Joan, que havia aconseguit el Campionat de Balears, es viatjà a Barcelona per a la disputa de les finals de sector. Va guanyar als representants de Lleida i foren derrotades per la representació de València i Barcelona. Era la 1ª temporada del Club Voleibol Sant Joan, que es constituí a l'octubre de 1.982. Les jugadores que formaven l'equip eren: Margalida Gayà, Margalida Gomis, Cati Jaume, Maria Munar, Maria-Antonia Bauzà, Margalida Company i Antònia Fontirroig.

16.02.1987. L'Unitat Sanitària, que havia estat inaugurada en el mes de març de l'any anterior, obria les portes per a les consultes mèdiques del poble. L'obertura del centre coincidí amb la designació de la metgesa Maria Dolores Sainz Morcillo, com a metge titular de Sant Joan. En data del 17-02-87, després de complir els 65 anys, havia obtingut la seva jubilació el metge Arnau Company Bauzà, el qual havia exercit durant 40 anys la medicina a Sant Joan.

Joan Jaume Nigorra

N O T E S

EL FOSSER QUE PENJÀ LES DUES FILLES

L'informació que ens ha ajudat a reconstruir aquest horrible assassinat, procedeix de les fonts orals i en va esser facilitada per distintes persones. Les dades exactes son tretes del Llibre de Defuncions del Registre Civil de Sant Joan.

Les dues nines morieren dia 19 de Juny de 1.919. Margalida la major tenia 13 anys i Jerònia la petita sols tenia 10 anys. Eran les 9 del capvespre quan la tragèdia s'havia consumat. Un home, un pare foll acabava de perjar dues filletes seves.

M.F.H.

